

Govor prvog zamjenika Visokog predstavnika, Donalda Haysa, na konferenciji o obrazovanju u BiH, održanoj pod pokroviteljstvom OHR-a

Cilj našeg današnjeg okupljanja je da započnemo javnu debatu o budućnosti obrazovanja u BiH. Nije nikakva tajna da je trenutno stanje u oblasti obrazovanja u ovoj zemlji vrijedno žaljenja, a ukoliko se njegov kvalitet ne poboljša i ako se stanje u oblasti obrazovanja, koje se nudi mladima ove zemlje ne popravi, situacija može postati katastrofalna. Dok druge zemlje užurbano obrazuju svoje mlade ljude u oblasti informacione tehnologije i drugim savremenim disciplinama, pripremajući ih za savremeno poslovno okruženje, učenici u Bosni i Hercegovini, u većini slučajeva, mogu samo sanjati o savremenoj nastavi iz predmeta visoke tehnologije. Neadekvatan školski prostor i obrazovni materijal, kao i nastava koja ne ispunjava standarde, umanjuju stručnu bazu i konkurentnost BiH u budućnosti. Želio bih vas podsjetiti na riječi predsjednika Johna Kennedya: "Obrazovanje trebamo shvatati kao sredstvo za razvoj naših najboljih sposobnosti, jer u svakom od nas postoji lična nada i san koji, kada se ostvare, mogu biti od koristi za sve i osnažiti našu naciju".

Na konferenciju smo došli u želji da pogledamo i analiziramo primjere integriranog i multietničkog obrazovanja kojeg su razvili učenici, prosvjetni radnici i vlasti Distrikta Brčko. Namjera nam je da se osvrnemo i na šire pitanje budućnosti osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Što više čekamo da se pozabavimo tim pitanjem, država gubi

nešto što nikad više neće moći ostvariti – san, otkrovenje i buduće poslovne poduhvate.

Kasnimo u rješavanju ovog problema, kome je trebalo posvetiti pažnju kao ključnom pitanju poslijeratnog oporavka BiH, odnosno problemu koji će definitivno utjecati na uspjeh ili neuspjeh svih naših napora usmjerenih na stvaranje slobodne, demokratske i stabilne BiH.

Niko ne osporava važnost obrazovanja, s obzirom da je obrazovano stanovništvo zasigurno bolja garancija slobode jedne države i njenog blagostanja, nego što to može biti bilo kakva vojska. Pored toga, kao što ćete kasnije čuti i od samih učenika, oblikovanjem mentalnog sklopa mladih ljudi, u stvari, oblikuje se sudbina države.

Medjutim, iz nekog razloga, ovaj dragocijeni resurs se nalazi u centru konfuzne debate – da li treba dijeliti školske zgrade, da li se udžbenici trebaju uskladiti, te da li se nastavni planovi i programi trebaju mijenjati. Ovakve rasprave, koje su u stvari usmjerene u pogrešnom pravcu, odvuče su energiju i pažnju prosvjetnih radnika, vlasti i političara na štetu učenika i budućnosti zemlje.

U međuvremenu, veliki broj učenika je osuđen na korištenje sredstava koja ne zadovoljavaju standarde, upotrebu zastarjelih udžbenika, kao i zastarjelih nastavnih metoda. Za to nema opravdanja. Mnogi među prisutnima su se borili protiv toga i učinili pozitivne pomake pod izuzetno teškim okolnostima. Vjerujem da će vaši naponi, vaša hrabrost da iskoristite priliku za budućnost vaše djece i države biti nagrađena, jer je ona svjetionik nade za bolju budućnost. Za to je bila potrebna vjera u djecu, kao i volja da se suprotstavite stvarnosti. Jedan od prvih američkih edukatora je rekao: "Tajna obrazovanja leži u poštivanju učenika"

(Emerson). Morate iskoristiti priliku u radu sa mladima, tako da im se omogući da savladaju prepreke koje smo stavili pred njih i da uspiju tamo gdje mi nismo mogli”.

Jedino mi preostaje nada da će debata o obrazovanju promijeniti smjer, te da će težište preći sa politike na pedagogiju. Uprkos skromnim uspjesima koji su ostvareni u zemlji, reforma još uvijek teče veoma sporo. Od prošle godine su oba pisma obavezna u svim osnovnim i srednjim školama u oba entiteta. Od septembra prošle godine, ljudska prava i građansko obrazovanje su zamijenili odbranu i zaštitu u nastavnim planovima za prvi i drugi razred srednje škole.

Pored toga, od septembra prošle godine, 20 do 40 školskih časova je posvećeno nastavi književnosti sva tri konstitutivna naroda u planovima i programima za osnovne i srednje škole. U februaru ove godine novi jezički modeli – gdje će naglasak biti stavljen na zajedničko jezičko naslijeđe umjesto na razlike – trebaju se uvesti u osnovne i srednje škole u cijeloj zemlji. Radi se na uklanjanju uvredljive nacionalističke propagande iz udžbenika, a još više će se uraditi u bliskoj budućnosti. U decembru prošle godine su entitetski ministri obrazovanja potpisali Sporazum o reviziji udžbenika, pri čemu su se njihova ministarstva obavezala da će provoditi novi program koji će sve udžbenike učiniti uključivim, a ne isključivim.

Ministri su takođe učestvovali i na redovnim sastancima Konferencije entitetskih ministara obrazovanja, kojom kopredsjedavaju OHR i Vijeće Evrope. Cilj ovih sastanaka je promoviranje interesa djece školskog uzrasta širom zemlje kroz promoviranje integriranog, kohezivnog društva. To je nešto od čega su učenici Brčko distrikta već imali koristi i što mogu lično posvjedočiti.

Rat je iza sebe ostavio tegobno naslijeđe straha i ogorčenja

koje je prodrlo u sve aspekte svakodnevnog života. Ono nije nigdje toliko štete nanijelo kao u oblasti obrazovanja. Jednostavno moramo preduzimati mjere kako bismo raščistili krhotine što ih je za sobom ostavio taj užasni sukob i usredsrediti se na pripremu mladosti ove zemlje na odgovor izazovu ovog stoljeća. Nastavni plan i program mora voditi ka univerzalno priznatim ispitima i normativama uspostavljenim širom Evrope, ukoliko postoji namjera ulaska BiH u tržišnu konkurenciju sa susjedima.

Kada se vratim unazad, i ja sam se lično susretao sa obrazovnim sistemom koji je govorio o separatizmu i podjeli. To iskustvo mi je jasno pokazalo da takvom ponašanju nije mjesto u učionici. Moramo se neprestano osvrutati na činjenicu da su djeca današnjice ta koja će na kraju graditi državu i stvoriti prostor unutar Evrope. Iz kraćih razgovora koje sam vodio sa učenicima u Brčkom zaključio sam da su oni tu lekciju već dobro savladali.

Neadekvatne prostorije i nastavne tehnike koje ne odgovaraju standardima predstavljaju dvostruke probleme sa kojima se moramo suočiti ukoliko namjeravamo stvoriti moderan obrazovni sistem u ovoj zemlji. Sa njima se podhitno moramo pozabaviti. Posljedice odlaganja su očigledne i potpuno neprihvatljive. Navešću vam primjer susjedne zemlje na sjeveru-Slovenije. Današnji prihod Slovenije po glavi stanovnika je više nego dvostruko veći od prihoda u zemljama centralne Evrope. Tako visokom prihodu je gotovo jedino doprinio intelektualni talenat njenih građana. Dok druge zemlje poboljšavaju svoje obrazovne institucije u cilju konkurencije, BiH ne može sjediti skrštenih ruku i dalje zaostajati. Vaši građani zaslužuju bolje.

Zapamtite: kvalifikovana i obrazovana radna snaga je faktor koji će privući strana ulaganja koja su prijeko potrebna za oporavak ekonomije ove zemlje. Investicije će doći i ostati u

ovoj zemlji samo ukoliko se dovoljno pažnje pruža prvoklasnom obrazovanju radne snage. Danas sve to izgleda kao nedostižan san; učenici danas mogu samo sanjati o najmodernijem obrazovanju iz oblasti visoke tehnologije. Prostor i nastavne metode koje su ispod standarda, te nedostatak opreme, podrivaju šanse ove zemlje za dugoročan ekonomski oporavak. Ali što je još gore od toga, oni podrivaju i održivost zemlje. Svakodnevni dugi redovi ispred ambasada stranih zemalja su isuviše jasna ilustracija. Vaša omladina vidi male šanse u ovoj zemlji i u znak protesta opredjeljuje se za odlazak iz zemlje. Odliv talenata se mora zaustaviti, a može se zaustaviti samo promjenom redoslijeda prioriteta: prioritetom koji će jasno pokazati da je ova zemlja opredijeljena za izgradnju budućnosti, a ne za borbu sa prošlošću.

Evropska komisija, Svjetska banka, UNESCO, Vijeće Evrope i OSCE su aktivno angažirani u ovoj zemlji, u nastojanjima da pomognu domaćim vlastima u izgradnji novog modela obrazovnog sistema, implementaciji opsežnih reformi i pokušajima modernizacije obrazovnog sistema gdje god je to moguće. Ali, međunarodna zajednica ne može riješiti ovaj problem umjesto vas. Rješenje morate vi osmisliti, vi se za njega morate opredijeliti, i na kraju mu pristupiti kao državnom prioritetu.

Kao što znate, sutra će se u Holiday Innu održati konferencija u organizaciji projekta Evropske komisije za pomoć reformi obrazovanja u BiH. Tema ove konferencije je "Zajednička strategija modernizacije osnovnog i općeg srednjeg obrazovanja u BiH". Nadam se da će mnogi od vas uzeti učešća i na sutrašnjoj konferenciji. Kvalitetnije obrazovanje mladih ljudi ove zemlje treba biti prioritet svih. Uloga međunarodne zajednice je jasna: da ponudi materijalnu pomoć, da podijeli naše zajedničko iskustvo i omogući postizanje rješenja. U konačnoj analizi, obrazovni sistem koji odaberete za svoju zemlju treba biti onaj koji žele građani ove zemlje – obrazovni

sistem u BiH ne trebaju, niti zaista mogu modernizirati stranci. To je posao prosvjetnih radnika, roditelja i učenika.

OHR trenutno radi na pokretanju javne informativne kampanje pod nazivom "Partnerstvo u učenju" i nadamo se da će kampanja prenijeti poruku da ono što se događa u učionici, predstavlja zajedničku odgovornost roditelja, učenika i prosvjetnih radnika. U okviru ove kampanje sakupiće se i tabelirati informacije o uspješnim inovacijama u razredu i dostaviće se školama širom zemlje. Na ovaj način će sve škole biti u mogućnosti da koriste tehnike koje su trenutno u upotrebi u samo jednoj ili dvije škole. Ljudi koji su upoznati sa tehnikom nastave i njenim potencijalima, kao i izazovima, su prosvjetni radnici. Bh. prosvjetni radnici trebaju dati odgovore, a ne stranci ili vladine birokrate.

Usklađivanje nastavnih planova i programa je lagan dio – zamjena nastavnog stila naslijeđenog iz prijeratnog obrazovnog sistema kojeg karakteriše staromodan, glomazan administrativni aparat, nedostatak kreativnosti i interaktivnosti će zahtijevati političku volju i određeni stepen hrabrosti. Moraćete vjerovati nastavnicima koji rizikuju i učenicima koji žele promjene.

Ovo je igra koju ne smijete izgubiti. Potrebne reforme su očigledne. Imajte na umu aktivnu konkurenciju sa svojim susjedima od kojih su neki već preduzeli ove reforme. Budućnost Bosne i Hercegovine ovisi o modernizaciji njenog školskog sistema koja se treba izvršiti podhitno, ali razborito i zajedničkim snagama. Kada odlučite da vam to bude prioritet, budućnost vaše zemlje će biti osigurana. Današnja konferencija će biti koristan prvi korak na putu ka kvalitetnom obrazovnom sistemu. Želim vam svijetlu budućnost i dobar uspjeh.